

ดนตรีแจ๊สกับการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ :
กรณีศึกษาวงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง
Jazz Music and the Cultivation of Creative Spaces :
A Case Study of Phatthalung Youth Big Band

วิชญา เรืองรักษ์^{*1}
Witchaya Ruangrak^{*1}

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทของดนตรีแจ๊ส โดยเฉพาะรูปแบบบิกแบนด์ ในฐานะเครื่องมือพัฒนาเยาวชนและขับเคลื่อนพื้นที่วัฒนธรรมร่วมสมัยในระดับท้องถิ่น โดยนำกรณีศึกษา วงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง มาอธิบายกระบวนการจัดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายครูดนตรี และการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะดนตรีควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ วินัย และการทำงานเป็นทีม บทความชี้ให้เห็นว่าการรวมวงบิกแบนด์มิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางดนตรี หากแต่เป็น “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพ เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม และเชื่อมโยงรากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นกับดนตรีร่วมสมัย นอกจากนี้ โครงการยังมีบทบาทในการลดช่องว่างทางโอกาสทางการศึกษา สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เยาวชน และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดพัทลุงอย่างยั่งยืน ผลการดำเนินงานสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของดนตรีแจ๊สในฐานะกลไกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เข้มแข็งในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: บิกแบนด์ / การพัฒนาเยาวชน / พื้นที่วัฒนธรรม

* corresponding author, email: w.ruangrak@gmail.com

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar

Abstract

This article examines the role of jazz music particularly the big band format as a mechanism for youth development and the advancement of contemporary cultural spaces at the local level. Using Phatthalung Youth Big Band as a case study, the study elucidates processes of music education management, the establishment of teacher networks, and the design of learning activities that foster musical proficiency alongside essential attributes such as responsibility, discipline, and teamwork. The findings indicate that participation in a big band extends beyond musical practice; it functions as a “cultural space” that enables youth to express their potential, cultivate social coexistence skills, and connect local cultural roots with contemporary musical forms. Moreover, the initiative contributes to reducing educational disparities, creating safe and supportive environments for young people, and promoting cultural tourism, thereby supporting the development of a sustainable creative economy in Phatthalung Province. The outcomes underscore the potential of jazz music as a strategic instrument for human resource development and for strengthening local identity within the context of contemporary Thai society.

Keywords: Big band / Youth development / Cultural space

บทนำ

ดนตรีแจ๊ส เริ่มเข้าสู่ประเทศไทยอย่างชัดเจนในช่วงทศวรรษ 2460 (ค.ศ. 1920s) หรือตรงกับปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) และต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) โดยมาพร้อมกับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่หลังไหลเข้ามาผ่านภาพยนตร์เสียง

แผ่นเสียง และการเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศของเจ้านายและขุนนางไทย (Kuabutr, 2020 : 96)

หนึ่งในการเรียนการสอนดนตรีแจ๊สนั้น การรวมวงดนตรีแจ๊สวงใหญ่ หรือเรียกในความเข้าใจว่า แจ๊สบิ๊กแบนด์ (Jazz Big Band) เป็นรูปแบบดนตรีที่ได้รับการพัฒนามาจาก ดนตรีนิวออร์ลีอันส์แจ๊ส (New Orleans Jazz) และดิกซีแลนด์แจ๊ส (Dixieland Jazz) ถือเป็นช่วงที่ดนตรีแจ๊สได้รับความนิยมสูงสุด (Laohveerapanich, 2021 : 42) การรวมวงบิ๊กแบนด์เปรียบได้กับการทำงานร่วมกันในสังคม การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน การรับฟังบุคคลอื่นในสังคม อีกทั้งยังเป็นการแสดงตัวตนผ่านการทำงานเป็นทีม ถือเป็นสิ่งช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่เยาวชน

ในแง่มุมมองของเยาวชน การแสดงตัวตนผ่านกิจกรรมดนตรีถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังถือเป็นการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในการเรียนรู้นอกห้องเรียน อีกทั้งเป็นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัย การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม วงดนตรียังสามารถทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” (cultural space) เป็นจุดศูนย์กลางในการอนุรักษ์ ถ่ายทอดภูมิปัญญาทางดนตรีของท้องถิ่น การผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นบ้าน และดนตรีร่วมสมัยช่วยเชื่อมโยงคนรุ่นใหม่เข้ากับรากเหง้าทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นและเสริมสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (Suwanmanee, 2025 : 81)

วงเยาวชนบิ๊กแบนด์พัทลุง (Phatthalung Youth Big Band) ถือเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจในแง่ของการนำดนตรีมาใช้เป็นเครื่องมือในการลดช่องว่างทางสังคมและส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียม ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับทักษะทางดนตรีของสมาชิกในวงเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้แก่เยาวชน สามารถหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยงทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัวหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจในดนตรีแจ๊สได้มีโอกาสศึกษาดนตรีแจ๊ส เพื่อเป็นการปูทางสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

บริบทดนตรีในจังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุง เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติ และอากาศ ที่บริสุทธิ์ มีสิ่งแวดล้อมที่มี ภูเขา ป่า ท้องนา และ ทะเล ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่สมบูรณ์ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ ที่ยังเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ให้กำเนิดเติบโตทางศิลปวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน จวบจนถึงปัจจุบันนี้แสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากสิ่งที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ให้ พื้นที่แห่งนี้เป็นที่ที่มีความพิเศษแล้ว ยังเห็นได้ว่าอีกทรัพยากรที่สำคัญก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัด ที่รู้จักใช้ธรรมชาติอันสวยงามมาสร้างสรรค์งานศิลปะ ด้านต่าง ๆ จนก่อร่างสร้างตัวเป็นรากเหง้าจากบรรพบุรุษส่งต่อสายเลือดศิลปิน ส่งต่อมายังลูกหลาน การสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รุ่นต่อรุ่นให้เห็นคุณค่า ในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักใช้ รู้จักถนอมรักษา สร้างสรรค์สร้างพื้นที่อย่างชาญฉลาดจึง เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นในการส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกับ ทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงาม แสดงให้เห็น คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์พิเศษในพื้นที่ลุ่ม น้ำแห่งนี้ให้พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

โครงการนี้มุ่งเน้นการฝึกฝนผ่านรูปแบบวงบิกแบนด์ เพื่อให้เยาวชนได้ พัฒนาทั้งทักษะเฉพาะตัว (ฟัง เล่น อ่าน เขียน) และทักษะทางสังคม เช่น การทำงานเป็นทีมและการบริหารจัดการวงดนตรี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการนำไปปรับใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

เป้าหมายที่สำคัญคือการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจและรัก ในบ้านเกิด ส่งเสริมการสร้างสร้งงานดนตรีข้ามศาสตร์ร่วมกับศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น ประติมากรรม นาฏยศิลป์ และสื่อสร้างสรรค์ เพื่อสืบสานและส่งต่อ วัฒนธรรมภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ช่วยให้ชุมชนมีพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันดนตรีมีบทบาทสำคัญในสังคมโลก เยาวชนที่มีทักษะ การบรรเลงดนตรี สามารถเข้าร่วมการประกวดดนตรีระดับประเทศและ นานาชาติ ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการแสดงศักยภาพและสร้างชื่อเสียงให้กับ ตนเองและประเทศ ทักษะที่ได้รับจากการฝึกดนตรีสามารถนำไปต่อยอดในสายอาชีพ ด้านดนตรี เช่น นักดนตรีอาชีพ ครูสอนดนตรี หรือการทำงานในวงออร์เคสตรา และวงดุริยางค์ระดับมืออาชีพ ซึ่งเป็นเส้นทางอาชีพที่มั่นคงและสามารถ สร้างรายได้ นอกจากนี้การฝึกฝนเครื่องดนตรีช่วยให้เยาวชนมีความสามารถ

ในการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ เช่น การแบ่งเวลาในการฝึกซ้อมและการเรียน ซึ่งส่งผลดีต่อความรับผิดชอบและการบริหารจัดการตนเอง อีกทั้งการฝึกซ้อมและการแสดงดนตรีช่วยเพิ่มความมั่นใจ เมื่อเยาวชนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ดีและแสดงต่อหน้าผู้ชม เด็ก ๆ จะมีความภูมิใจในตนเอง และมีความกล้าที่จะแสดงออกในสังคม

ดังนั้น โครงการนี้จึงมุ่งหวังให้นักเรียนที่เป็นเยาวชนของจังหวัดพัทลุงได้รับโอกาสในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะทางดนตรีเครื่องลมอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างความสามารถทางดนตรี และสนับสนุนให้เด็ก ๆ ได้นำดนตรีมาเป็นสื่อกลางในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

วงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง

จากจุดเริ่มต้นค่าย Summer Camp ฤดูร้อน ได้รับงบประมาณประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง ในการจัดค่ายจำนวน 5 วัน เป็นที่เสร็จสิ้นได้รับผลตอบรับที่ดีทั้งนักเรียนในค่ายที่ได้รับความรู้ทางด้านดนตรีที่ถูกต้อง มีพัฒนาการไปในทางที่ดี เกิดทีมครูในพื้นที่ที่แข็งแกร่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเยาวชนร่วมกัน ได้มองเห็นถึงศักยภาพของวงในการพัฒนาการบรรเลงไปสู่โอกาสในการแสดงเวทีระดับนานาชาติได้ ทั้งนี้โครงการฝึกอบรมและการออกแสดงดนตรีในเวทีระดับต่าง ๆ จะเป็นการสร้างสังคมประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ มองเห็นโลกที่กว้าง สร้างให้เด็ก ๆ ได้เห็นกิจกรรมในวงการดนตรีแจ๊ส ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาร่วมกันจับจ่ายใช้สอย ในการรับประสบการณ์ทางดนตรีจากนักดนตรีมืออาชีพระดับนานาชาติร่วมกันจำนวนมากจากทุกมุมโลก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ให้พื้นที่นั้น ๆ ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมไปด้วยศิลปวัฒนธรรมดนตรีที่ยอดเยี่ยม ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ สามารถนำมาปรับใช้ในการทำกิจกรรมในพื้นที่ของตัวเอง ได้อย่างสร้างสรรค์อีกด้วย

เป้าหมายในการจัดตั้งวง เยาวชนบิกแบนด์พัทลุง

1. เยาวชนดนตรีในจังหวัดพัทลุงได้รับความรู้และทักษะการบรรเลงดนตรีรูปแบบวงร่วมสมัยบิกแบนด์ที่ถูกต้อง

2. จังหวัดพัทลุงมีเยาวชนที่มีความสามารถในการแสดงดนตรีรูปแบบวงร่วมสมัยบิกแบนด์ในเวทีเทศกาลดนตรีแจ๊ส

3. มีวงดนตรีที่มีคุณภาพในการบรรเลง มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาดนตรีสู่ผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างแรงบันดาลใจในการเล่นดนตรี สร้างสรรค์วงดนตรีที่มีคุณภาพให้เป็นที่แพร่หลาย เป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนท่านอื่น ๆ ต่อ ๆ ไป

4. เกิดกลุ่มเยาวชนดนตรีดนตรีสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมนำไปประยุกต์ในการใช้ชีวิตประจำวันอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. กลุ่มเยาวชนดนตรีสร้างสรรค์ มีผลงานเข้าร่วมการแสดงคอนเสิร์ตเพื่อสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวภายในและต่างประเทศ รวมถึงเทศกาลดนตรีนานาชาติต่าง ๆ

6. “วงบิกแบนด์เยาวชนจังหวัดพัทลุง” เป็นที่รู้จักในวงการดนตรีแจ๊สทั้งในและต่างประเทศ สร้างการรับรู้ให้ผู้คนได้ติดตาม ทั้งการแสดงดนตรีสดและสื่อบันทึกเสียงในแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ

7. กลุ่มเยาวชนดนตรีสร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดงดนตรี

รูปแบบการฝึกซ้อม

การฝึกซ้อมวงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางดนตรี การเสริมสร้างวินัยและการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้กับเยาวชน โดยเฉพาะในบริบทของกิจกรรมดนตรีของโรงเรียนที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงผลการแสดง แต่เน้นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน การฝึกซ้อมที่มีประสิทธิภาพจึงควรอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีดนตรี จิตวิทยาการเรียนรู้และหลักการจัดการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ

จากแนวคิดในข้างต้น แนวทางการฝึกซ้อมของวงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง ใช้วิธีการฝึกซ้อมเพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม โดยเริ่มจากฝึกซ้อมส่วนตัว ต่อมาเพิ่มเป็นการฝึกซ้อมแบบกลุ่มย่อย จนมาถึงการฝึกซ้อมรวมวง เน้นการเข้าค่ายอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 7-11

เมษายน 2568 ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 30 เมษายน – 2 พฤษภาคม 2568 โดยแบ่งการฝึกอบรมเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝึกปฏิบัติการหัวข้อ “การเตรียมร่างกายสำหรับการปฏิบัติดนตรีวงร่วมสมัยบิ๊กแบนด์”

กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการอบอุ่นร่างกาย ฝึกการหายใจ การยืดเหยียด รวมไปถึงท่าทางในการเล่นเครื่องดนตรีอย่างถูกต้อง เพื่อให้กล้ามเนื้อพร้อมต่อการบรรเลงต่อเนื่องเป็นเวลานาน นักเรียนได้เรียนรู้การดูแลสุขภาพร่างกายอย่างเหมาะสม ลดอาการบาดเจ็บจากการเล่นดนตรี การเตรียมร่างกายยังช่วยให้การบรรเลงมีคุณภาพมากขึ้น มีสมาธิและความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้การฝึกซ้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

2. ฝึกปฏิบัติการหัวข้อ “ปรับพื้นฐานการบรรเลงดนตรีวงร่วมสมัยบิ๊กแบนด์”

นักเรียนได้รับการฝึกทักษะเบื้องต้น เช่น การควบคุมลมหายใจ การตั้งเสียง การจับจังหวะร่วมกับวง และเทคนิคการเล่นเฉพาะเครื่อง นักเรียนได้ปรับพื้นฐานที่จำเป็นในการเล่นในวงใหญ่ เรียนรู้การควบคุมเสียงของตนให้กลมกลืนกับผู้อื่น พร้อมฝึกการฟังและตอบสนองทางดนตรีในสถานการณ์จริง กิจกรรมนี้ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการบรรเลง เข้าใจหน้าที่ของแต่ละเครื่องดนตรี สร้างความเข้าใจบทบาทตนเองในบริบทของวงบิ๊กแบนด์

ภาพที่ 1 บรรยากาศการฝึกซ้อมวงเยาวชนบิ๊กแบนด์พัทลุง
ที่มา : Witchaya Ruangrak , 2025

3. ฝึกปฏิบัติการหัวข้อ “บทบาทของเครื่องดนตรีในวงร่วมสมัย บิ๊กแบนด์”

กิจกรรมนี้ นักเรียนได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ของกลุ่มเครื่องต่างๆ ได้แก่ กลุ่มเครื่องเป่าแซกโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบน และกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ เช่น กลอง เบส เปียโน กีตาร์ การเข้าใจบทบาทของเครื่องตนเองช่วยให้นักเรียนเล่นอย่างมีเป้าหมาย สื่อสารกับสมาชิกวงได้ดีขึ้น และสร้างการบรรเลงที่มีโครงสร้างครบถ้วน นักเรียนได้ฝึกการสังเกต ฟังอย่างลึกซึ้ง และเข้าใจดนตรีในมิติของวงมากขึ้น

4. ฝึกปฏิบัติการหัวข้อ “การฝึกสอดทักษะในวงร่วมสมัยบิ๊กแบนด์”

สอดทักษะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเล่นวง นักเรียนฝึกการฟังระดับเสียง จังหวะ การแยกเสียงประสาน และฝึกการตอบสนองต่อเสียงที่ได้ยินจริง การฝึกนี้ส่งผลให้การเล่นในวงมีความแม่นยำและสื่อสารทางดนตรีได้ดีขึ้น นักเรียนสามารถปรับเสียงของตนเองให้กลมกลืนกับเสียงรวมของวงได้ดีขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมสมาธิและความสามารถในการปฏิบัติดนตรี ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการแสดงดนตรี

5. ฝึกซ้อมตามกลุ่มเครื่อง

นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ฝึกซ้อมเฉพาะกับครูผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเครื่อง เพื่อแก้ไขจุดบกพร่องและเสริมเทคนิคที่จำเป็นในบทเพลง นักเรียนได้ฝึกการเล่นร่วมกับผู้ที่เล่นเครื่องชนิดเดียวกัน ทำให้เข้าใจบทบาทของเสียงกลุ่มและพัฒนาเสียงรวมของกลุ่มเครื่องได้อย่างมีคุณภาพ กิจกรรมนี้ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในระดับกลุ่มย่อยและพัฒนาทักษะเฉพาะด้านที่ชัดเจนขึ้น

ภาพที่ 2 บรรยากาศการฝึกซ้อมวงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง ตามกลุ่มเครื่อง
ที่มา : Witchaya Ruangrak , 2025

6. ฝึกซ้อมรวมวง

เมื่อซ้อมแยกกลุ่มเสร็จแล้ว นักเรียนจะรวมวงเพื่อฝึกซ้อมร่วมกัน เน้นการประสานเสียง ความแม่นยำของจังหวะ การส่งผ่านบทดนตรี และการควบคุมความดัง-เบา (Dynamic) การฝึกนี้ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้การฟังกันในวงจริง ฝึกการสื่อสารกับวาทยกร และเตรียมความพร้อมก่อนการแสดงจริง ทักษะการควบคุมตนเอง การฟังอย่างตั้งใจ และความเป็นทีมได้รับการพัฒนาอย่างชัดเจน

ภาพที่ 3 บรรยากาศการฝึกซ้อมรวมวงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง
ที่มา : Witchaya Ruangrak , 2025

จากกระบวนการฝึกซ้อมทั้ง 6 ขั้นตอน สามารถสังเคราะห์เป็นกลไกการเรียนรู้ของวงบิกแบนด์ ที่สะท้อนบทบาทของดนตรีแจ๊สในเชิงการศึกษาและดนตรีวิทยาได้ โดยเห็นว่า วงบิกแบนด์มิใช่เพียงพื้นที่ฝึกทักษะดนตรี แต่เป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกัน ซึ่งกระบวนการฝึกซ้อมมีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางดนตรี วินัย และความรับผิดชอบของผู้เรียน ดังนี้

1. วงบิกแบนด์ในฐานะระบบการเรียนรู้แบบทีม (Team-Based Learning) กลไกสำคัญของวงบิกแบนด์คือการพึ่งพาอาศัยกันของสมาชิกในลักษณะ ensemble interdependence กล่าวคือ ผู้เล่นแต่ละคนไม่สามารถบรรเลงอย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องปรับบทบาทของตนให้สอดคล้องกับเสียงรวมของวง ตั้งแต่การควบคุมจังหวะ การรักษาคุณภาพเสียง การฟังเสียงประสาน และการตอบสนองต่อวาทะหรือสมาชิกวงคนอื่น การฝึกลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ การช่วยเหลือ และการรับผิดชอบร่วมกันต่อเป้าหมายเดียวกัน กล่าวคือ ความสำเร็จของการบรรเลงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการทำงาน

ของสมาชิกทั้งหมดในวง นักเรียนจึงเรียนรู้ทักษะทางสังคมควบคู่กับทักษะทางดนตรี เช่น การฟังผู้อื่น การรอจังหวะที่เหมาะสม การยอมรับข้อเสนอแนะ และการปรับตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สำหรับดนตรีแจ๊สโดยเฉพาะ วงบิ๊กแบนด์ยังสะท้อนแนวคิดเรื่อง collective musicianship หรือ “ความเป็นนักดนตรีร่วมกัน” ที่สมาชิกทุกคนต้องสร้างสมดุลระหว่างการแสดงศักยภาพส่วนบุคคลกับความกลมกลืนของวง จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีมอย่างเด่นชัด

2. โครงสร้างของ Ensemble กับการสร้างวินัยและความรับผิดชอบ โครงสร้างของวงบิ๊กแบนด์ประกอบด้วยกลุ่มเครื่องที่มีบทบาทเฉพาะ เช่น แซกโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบน และ กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ ซึ่งแต่ละส่วนทำหน้าที่แตกต่างกันแต่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ โครงสร้างดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนต้องตระหนักถึง “หน้าที่เฉพาะของตน” (Role Responsibility) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีวินัยในการฝึกซ้อมรายบุคคลก่อนเข้าซ้อมรวม เพราะหากขาดความพร้อม ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของวงทั้งระบบ ตัวอย่างเช่น ผู้เล่นที่เข้าจังหวะคลาดเคลื่อนหรือไม่แม่นยำเรื่องโน้ต อาจกระทบต่อสมดุลของเสียงรวมทั้งหมด กระบวนการนี้จึงสร้าง ความรับผิดชอบเชิงส่วนรวม (Collective Responsibility) อย่างเป็นรูปธรรม การฝึก ensemble มีส่วนสำคัญในการพัฒนา self-discipline หรือวินัยในตนเอง ผ่านข้อกำหนดของการตรงต่อเวลา การเตรียมบทเพลงล่วงหน้า การฟังคำแนะนำของครูผู้ควบคุมวง และการรักษามาตรฐานการบรรเลงร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนจึงเรียนรู้ว่าความสำเร็จของการแสดงมิได้เกิดจาก “ความสามารถเฉพาะตัว” แต่เกิดจาก “ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม”

3. กระบวนการฝึกซ้อมในฐานะปัจจัยสู่ผลสัมฤทธิ์ทางดนตรี กระบวนการฝึกซ้อมทั้งการอบอุ่นร่างกาย การปรับพื้นฐาน การฝึกสไตล์ทักษะ การซ้อมแยกกลุ่ม และการซ้อมรวมวง มีลักษณะเป็น scaffolded learning process หรือกระบวนการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งสร้างพื้นฐานจากทักษะย่อยสู่การปฏิบัติจริงในบริบทวงใหญ่ ในเชิงการศึกษา กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะอย่างเป็นระบบ (Sequential Skill Development) โดยเริ่มจากการสร้างความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ

พัฒนาทักษะเฉพาะบุคคล และขยายไปสู่การปฏิบัติแบบกลุ่ม กระบวนการฝึกอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในด้านความแม่นยำ ความมั่นใจ และความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการบรรเลงจริง

ขณะที่ในมุมมองการเรียนการสอนดนตรี โดยเฉพาะบริบทของดนตรีแจ๊ส กระบวนการฝึกซ้อมถือเป็นหัวใจของการสร้าง ensemble cohesion หรือความเป็นเอกภาพของวง เนื่องจากดนตรีแจ๊สต้องอาศัยความสัมพันธ์เชิงการฟัง (musical interaction) และการตอบสนองต่อกันแบบทันที (real-time responsiveness) การฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบจึงช่วยพัฒนาความเข้าใจทางดนตรีร่วมกัน (shared musical understanding) ซึ่งนำไปสู่คุณภาพของการบรรเลงที่มีความแม่นยำ ยืดหยุ่น และสื่อสารอารมณ์ทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแสดงผลงานวงบิกแบนด์เยาวชนพัทลุง

การแสดงดนตรีถือได้ว่าเป็นการผสมผสานการทำงานในด้านหลากหลายมิติ ทั้งในการศึกษา การพัฒนาตนเอง การพัฒนาทางสังคม การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงดนตรีไม่เพียงเป็นการสร้างความประทับใจแก่ผู้ชม หากเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์การดำรงกล่าวนวามในข้างต้นให้แก่สมาชิก รวมถึงการพัฒนาการแก้ปัญหาส่วนบุคคลและการแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม การบริหารจัดการและการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบของผู้จัดและผู้แสดง เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการแสดง อาจเป็นเพื่อการศึกษา การสร้างความบันเทิง การแสดงออกทางวัฒนธรรม

ในการแสดงวงเยาวชนบิกแบนด์จังหวัดพัทลุง เลือกการนำเสนอในรูปแบบดั้งเดิมและแบบผสมผสาน กล่าวคือ เลือกใช้บทเพลงที่เรียบเรียงขึ้นมาสำหรับวงบิกแบนด์ พร้อมทั้งนำบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่สำหรับวงบิกแบนด์โดยเฉพาะ โดยคัดเลือกบทเพลงดังนี้

1. ยามเย็น บทเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 2 ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เรียบเรียงเสียงประสานโดยศาสตราจารย์พิเศษ เรืออากาศตรี แมนรัตน์ ศรีกรานนท์ เหตุผลในการเลือกบทประพันธ์นี้ในการฝึกซ้อมและบรรเลง โดยคัดเลือกจากรูปแบบการเรียบเรียงเสียงประสานที่มีความเป็นมาตรฐานสำหรับวงบิกแบนด์โดยเฉพาะ อัน

ประกอบด้วยเสียงประสาน การดัดแปลงแนวทำนองตามความนิยมในการเรียบเรียงสำหรับวงบิ๊กแบนด์ ความเร็วในช่วงสวิงปานกลาง (Medium Swing) อีกทั้งยังประกอบด้วยท่อน โซโล อันเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในการ แสดงเชิงปฏิภาณ (Improvisation) อีกทั้งยังประกอบด้วยท่อนบรรเลงกลุ่มของแต่ละกลุ่มเครื่อง (Soli) เพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการฝึกซ้อมในข้างต้น

2. ในดวงใจนิรันดร์ บทเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 37 ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เรียบเรียงเสียงประสานโดย สันตติ์ ตันทนันท์ ความเร็วในช่วงสวิงปานกลาง (Medium Swing) จุดน่าสนใจในการเลือกบทประพันธ์คือ มีการเรียบเรียงเสียงประสานที่น่าสนใจ ทั้งในแนวทำนองหลัก และแนวทำนองเสริม เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านทักษะการฟัง และการบรรเลงร่วมกันในฐานะนักดนตรีแนวทำนองเสริม สลับกับทำหน้าที่นักดนตรีแนวทำนองหลัก

3. ดวงใจกับความรัก บทเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 6 ในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เรียบเรียงเสียงประสานโดย ประสิทธิ์ พยอมยงค์ จุดน่าสนใจในการเลือกบทประพันธ์คือ เป็นรูปแบบการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับบทเพลงร้อง โดยมีวงเล่นสนับสนุน การเลือกบทประพันธ์ในลักษณะการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับบทเพลงร้องที่มีวงดนตรีทำหน้าที่สนับสนุน มีความน่าสนใจในเชิงการศึกษาดนตรี เนื่องจากเป็นรูปแบบของบทประพันธ์ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างแนวทำนองหลักของผู้ขับร้องกับองค์ประกอบทางดนตรีของวงบรรเลง ซึ่งมีได้มีบทบาทเพียงการบรรเลงประกอบ หากแต่ทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม และขยายมิติทางสุนทรียภาพของบทเพลงผ่านการใช้เสียงประสาน สีสัมผัสของเครื่องดนตรีจังหวะ และลักษณะพื้นผิวทางดนตรี (Texture) ที่เหมาะสมกับบริบทของบทเพลง

4. Cantalube Island ประพันธ์โดย เฮอร์บี แฮนค็อก Herbie Hancock เรียบเรียงเสียงประสานโดย ไมค์ คามุฟ (Mike Kamuf) เรียบเรียงเสียงประสานในรูปแบบแจ๊สร็อก (Jazz Rock) เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาบทเพลงในหลากหลายรูปแบบการประพันธ์ และการเรียบเรียง การหิบบทประพันธ์

แจ๊สในยุคสมัยใหม่มาศึกษาจึงเป็นเหตุและผลที่สมควรเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งในแนวทางการเรียบเรียงฉบับดังกล่าว ผู้เรียบเรียงเปิดโอกาสให้นักดนตรีได้แสดงความสามารถในการแสดงเชิงปฏิภาณ อย่างเปิดกว้าง ด้วยแนวทางการดำเนินเสียงประสานที่ไม่ซับซ้อนมากนัก จึงเป็นการง่ายที่จะให้นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างอิสระ และเป็นการเปิดโอกาสในการเรียนรู้อีกช่องทางหนึ่ง

5.มโนรา สำหรับวงแจ๊สออเคสตรา ประพันธ์โดย ญัฐพล ดีคำ บทประพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่ ภายใต้กรอบการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้ มาเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์ แสดงให้นักเรียนเห็นถึงความเข้ากันของศิลปะดั้งเดิมทางวัฒนธรรม และการผสมผสานกับดนตรีแจ๊สของทางตะวันตก อีกทั้งยังเสริมด้วยการขับร้องบทกลอนในทำนองของมโนรา เพื่อเพิ่มเสน่ห์ในการบรรเลง ทั้งยังเพิ่มความน่าสนใจแก่ผู้ชมการแสดงอีกประการหนึ่ง

การแสดงในงาน Hatyai Jazz Music Festival เป็นเวทีจริงที่ให้นักเรียนได้ถ่ายทอดความสามารถจากการฝึกซ้อมออกสู่สาธารณชน เป็นการรวมองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้ในค่ายสู่เวทีจริง นักเรียนได้ฝึกความมั่นใจ การควบคุมอารมณ์ขณะเล่นบนเวที และเรียนรู้การปรับตัวระหว่างการแสดงสด ซึ่งถือเป็นจุดสูงสุดของการเรียนรู้ทางดนตรีในรูปแบบปฏิบัติจริง

ภาพที่ 4 บรรยากาศการแสดงวงเยาวชนจ๊ิกแบนด์พัทลุง
ที่มา : Witchaya Ruangrak , 2025

สำหรับวงเยาวชนบิกแบนด์พัทลุง ถือเป็นโครงการต้นแบบภายใต้การดูแลของทีมดนตรีสร้างสรรค์พัทลุงที่นำเอาบริบทความสวยงามทางธรรมชาติและรากเหง้าศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดมาผสมผสานกับดนตรีแจ๊สเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบผ่านกระบวนการฝึกซ้อมที่เป็นระบบอย่าง "ค่ายปฏิบัติดนตรี" ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมร่างกาย การฝึกโสตทักษะ และการฝึกซ้อมแยกกลุ่มเครื่องภายใต้การดูแลของครูผู้เชี่ยวชาญ โครงการนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้าง "คนดนตรี" ที่มีคุณภาพและมีความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด โดยมีเวทีการแสดงจริงอย่าง Hatyai Jazz Music Festival เป็นพื้นที่ทดสอบความสามารถและการทำงานภายใต้สภาวะกดดัน ซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์ตรงในการสื่อสารภาษาดนตรีสู่สาธารณชน อันนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนและสังคมพัทลุงอย่างยั่งยืนผ่านพลังของซอฟต์แวร์ทางดนตรี

บทความนี้มีคุณูปการสำคัญในการขยายกรอบคิดด้านการศึกษาดนตรีแจ๊สจากมิติของการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติ ไปสู่การมองดนตรีในฐานะพื้นที่สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและกลไกพัฒนาเยาวชน โดยเสนอให้เห็นกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านวงบิกแบนด์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทชุมชนและการพัฒนาทุนวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นได้ อีกทั้งยังก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการศึกษาดนตรีแจ๊สในบริบทท้องถิ่นไทย การบูรณาการดนตรีร่วมสมัยกับทุนวัฒนธรรมพื้นถิ่น และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดนตรีที่มีลักษณะเป็นระบบและยั่งยืนผ่านเครือข่ายชุมชนดนตรีเยาวชน

บรรณานุกรม

- Banjukeaw, P. and Pitukwongwan, W. (2022). dontri chæt nai prathet Thai : kho thokthiang waduai boribot thang prawattisat lae kanphatthana [Jazz in Thailand: The Controversy of Historical Context and Development]. *Rangsit Music Journal*, 17(1), 165-177.

- Kuabutr, K. (2020). phonlawat khōng dontri chǎet nai watthanatham Thai [Dynamics of Jazz music in Thai culture]. *Music and Performing Arts Journal*, 6(2), 95-110.
- _____. (2021). phatthanākān dontri chǎet nai bōribot kānsuksā Thai [The Development of Jazz music in Thai Education Context]. *Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University*, 15(2), 428-442.
- Laohveerapanich, T. (2021). chǎet : sunthariyaphāp hæng siāng serī [Jazz Style & Analysis]. Bangkok: Thanapress.
- Suwanmanee, P. (2025). kānphatthana dontri nai bōribot khōng phāk tai : wong duriyāng khruāng lom yaowachon Songkhla [An Examination of Community Music Development]. *Bansomdej Music Journal*, 7(2), 79-91.